

DIAGNOSIS OF SPEECH DEVELOPMENT OF THE CHILDREN FROM THE FOURTH AGE GROUP OF COMPULSORY PRESCHOOL EDUCATION

Abstract: The present article analyses the results of a diagnostic and prognostic test of the speech development of 114 children in the fourth age group of mandatory preschool education. The measurement presented here and carried out using the author's own tools represents the findings of an empirical pedagogical study titled Innovative practices for speech development of children in the fourth age group of mandatory preschool education.

Author information:

Nora Balanska

PhD student

at Konstantin Preslavsky University of Shumen

✉ norabalanska@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

speech development, preschool education,
test, experimental model

През последните години в процеса на своето онтогенетично речево развитие българските деца се сблъскват с многообразна лавина от стимули – движещи се образи, форми, цветове, звуци, идващи от различни източници – телевизори, телефони, планшети и др. Зачестяват случаите, при които незрялата детска психика не успява да се справи с обработването им и дава приоритет на усвояването на най-агресивните и често повтарящите се стимули. Така се стига до феномена български деца, отглеждани в българска езикова среда, да не разбират родния си език и да проговарят на английски. В други, не толкова крайни случаи, чуждият език взема превес в периода на предучилищното и училищното образование, често и поради неразбирането от страна на родителите за непоправимите последици върху цялостното развитие на личността на детето – и в когнитивен, и в социален, и в емоционален аспект. В педагогическата наука отдавна е доказана истината, че „без речево общуване не е възможно пълноценното развитие на детето. Ето защо задачата за обучение на роден език, за развиване на речта е една от главните“ [Запорожец 1982: 312]. Логично е специалистите – в частност педагозите – да търсят отговор на въпроса как да се противопоставят на описаната тенденция на фрустрация спрямо родната реч. Липсата на мотивация и емоционално влечение към изучаването на родния език са тревожни фактори, върху които педагогическата общност е целесъобразно да концентрира своето внимание, за да минимизира все по-масовото влияние на чуждата лексика, словоред и граматика върху речта на подрастващото поколение, което води до занижаване на комуникативната му компетентност и трудности в развитието на функционалната му грамотност.

Все по-чест обект на научен интерес са иновативните и интерактивни методи и техники и тяхното интегриране във всички етапи на образователния процес, включително и в предучилищното образование. Важно е обаче тяхната употреба да не се превръща в самоцел и да се намери правилният баланс между традиционните и иновативните похвати с оглед постигането на глобалната цел – цялостното развитие на детето според индивидуалните му заложби и потребности. В предучилищната възраст (и не само) мотивацията за учене и активността на детската личност в образователния процес се коренят в присъщата на човека

„вродена способност да играе“ [Хойзинха 2000: 122]. Тезата на Хойзинха, според която езикът се заражда в подтика към игра, и произлизащият от нея извод, че именно играта трябва да бъде поставена в основата на детското речево развитие, е имплицитно присъща и на съвременните нормативни документи в системата на предучилищното образование – Закона за предучилищното и училищното образование (в сила от 01.08.2016 г.) и Наредба № 5 от 2016 г. за предучилищното образование.

Общовалидно становище е, че създаването и внедряването в практиката на ефективни иновативни подходи, методи и техники не може да бъде осъществено без инструментариума на експерименталната педагогика и в частност – на емпиричното педагогическо изследване. Така, преминали през анализа и оценката на критическото мислене, хипотезите, родени от педагогическата креативност – разбира се като „способност да се създават нови идеи и да бъдат прилагани в практиката“, намират своята аргументирана реализация [Робинсън 2017: 132]. Във възрастта на предучилищното детство опитната педагогика трябва да вземе предвид основополагащото значение на играта за детското развитие и ключовата цел на предучилищното образование – готовността на децата за училищно образование. Това предполага както нормативно обосноваването на създаваната и използвана в рамките на емпиричното изследване диагностика, така и стремежа към максимално близката ѝ до играта форма. В предходна публикация (в съавторство с доц. д-р Снежанка Добрева) авторката на настоящото изложение участва в аргументирането на идеята за игровизацията на тестовата диагностика и използването ѝ като средство за речево развитие в групите за задължително предучилищно образование [Георгиева 2020]. Тази идея е имплицитно присъща и на представения тук диагностично-прогностичен тестови модел. Тестът е апробиран през 2018/2019 учебна година в констатиращия етап на емпирично педагогическо изследване на тема *Иновативни практики за речево развитие на децата от четвърта възрастова група за задължително предучилищно образование* сред 114 деца от 2 детски градини (ДГ „Космонавт“ и ДГ „Латинка“) и 2 полудневни подготвителни групи (на НУ „Илия Р. Блъсков“ и СУ „Трайко Симеонов“) в град Шумен. Инструментариумът, който се предлага и използва, е авторски и по своята философия за формулирането на въпросите и задачите като смислово и езиково единни микротекстове е релевантен с построения от С. Георгиева за изследване на „езиковото развитие в контекста на една по-комплексно проверявана готовност за училище, учене и социализация на обучаваните в образователната среда; на приемственост в речевото, интелектуалното и емоционалното развитие“ [Георгиева 2019: 204]. Съдържателната рамка на структурирания за целта на изследването тест е съпоставима с очакваната според Приложение № 1 към чл. 28, ал. 2, т. 1 от Наредба № 5 за предучилищното образование резултатност по четири от шестте образователни ядра на образователно направление „Български език и литература“: Свързана реч, Речник, Граматически правилна реч и Възприемане на литературно произведение (таблица № 1):

Таблица № 1
Съдържателна рамка на теста

Образователно ядро	№ на задачите, съотнесими с очакваните резултати за съответното образователно ядро	Езиково равнище	Осъществяване на интегративен подход с други образователни направления
Свързана реч	9; 10.1; 10.2; 11	Текстово Лексикално	Математика Околен свят Изобразително изкуство
Речник	1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8	Лексикално Текстово	Математика Околен свят Изобразително изкуство
Граматически правилна реч	6; 14.1	Текстово	Математика

		Лексикално Морфологично	Изобразително изкуство
Възприемане на литературно произведение	12; 13; 14.1; 14.2; 15	Текстово	Изобразително изкуство Математика

Изборът на четирите конструкта, измервани чрез теста, е предопределена от целта му – не само като оценъчно средство, проверяващо знанията и уменията на децата за рецепция на текста като обект, но и като последващо средство за развитието на речта на децата. Четирите ядра са съпоставими с очакваните резултати по образователно направление „Български език и литература“ и са релевантни на нормативно изведената основна цел – „комплексната реализация на речевото развитие на детето от предучилищна възраст“ [Наредба № 5, 2016]. Писменият комуникационен канал е предпочетен при проверката (въпреки непълнотата при установяване на степента на речевото развитие, която води със себе си) поради две основни предимства – икономия на учебно време (педагогическата ситуация според действащите нормативни документи е с регламентирана продължителност, а предвид пълняемостта на групите педагогът не би могъл да тестира индивидуално всяко дете) и обективност (стремеж да се преодолеят субективните фактори – като взаимното влияние между отговорите на децата, ирационалните детски реакции при отделяне от групата и работа с непознат субект). Графично-писмената форма на тестиране обединява имплицитно и експлицитно изразяване на достигнатата степен на когнитивната и прагматичната комуникативна компетентност на децата от четвърта възрастова група на задължителното предучилищно образование. Формулирането на отделните задачи като завършени микротекстове, игровостта в онагледяването и многообразието от инструкции за изпълнението им, съзнателно търсената междупредметна свързаност с други образователни направления („Математика“, „Околен свят“, „Изобразително изкуство“) оформят комплексния интегративен подход на измерителния инструментариум – не само да дава информация, но и да функционира като дидактическо средство за обучение и развитие на комуникативната компетентност в предучилищното образование.

Общата резултатност от теста констатира относителна справеност с поставените задачи. Делът на напълно верните отговори е 52,37%, частично верни са 22,98%, напълно грешни – 17,41%, а 7,24% от въпросите са останали без отговор (таблица № 2):

Таблица № 2
Статистически данни за изпълнението на тестовите задачи

Задача №	Показател									
	Напълно верни		Частично верни				Напълно грешни		Без отговор	
			Верни – грешни		Грешни – верни					
	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%
1.1	54	47,37	48	42,11	3	2,63	3	2,63	6	5,26
1.2	102	89,47	1	0,88	1	0,88	2	1,75	8	7,02
1.3	81	71,05	3	2,63	-	-	2	1,75	28	24,56
1.4	66	57,89	1	0,88	13	11,40	16	14,04	18	15,79
2	80	70,18	1	0,88	6	5,26	24	21,05	3	2,63
3	97	85,09	3	2,63	11	9,65	1	0,88	2	1,75
4	107	93,86	2	1,75	-	-	2	1,75	3	2,63
5	99	86,84	-	-	-	-	7	6,14	8	7,02
6	48	42,11	31	27,19	18	15,79	13	11,40	4	3,51
7	61	53,51	18	15,79	1	0,88	32	28,07	2	1,75
8	104	91,23	1	0,88	2	1,75	4	3,51	3	2,63
9	95	83,33	9	7,89	1	0,88	7	6,14	2	1,75
10.1	17	14,91	1	0,88	79	69,30	4	3,51	13	11,40
10.2	61	53,51	3	2,63	-	-	18	15,79	32	28,07

11	5	4,39	1	0,88	36	31,58	70	61,14	2	1,75
12	6	5,26	17	14,91	66	57,89	16	14,04	9	7,89
13	11	9,65	68	59,65	28	24,56	3	2,63	4	3,51
14.1	4	3,51	3	2,63	1	0,88	95	83,33	11	9,65
14.2	16	14,04	45	39,47	-	-	49	42,98	4	3,51
15	80	70,18	2	1,75	-	-	29	25,44	3	2,63
Средно за всички задачи	59,70	52,37	12,90	11,31	13,30	11,67	19,85	17,41	8,25	7,24

При подготовката и детайлния анализ на теста е възприет критериалният подход (терминът е заимстван от „Увод в тестологията“ на К. Банков) – измерване на постиженията на проверяваните „от гледна точка на онова, което се очаква те да научат“ [Банков 2012: 11]. Ранжирането на отговорите по образователни ядра дава по-точна картина на силните страни и слабостите в знанията и уменията на проверяваните чрез теста деца. Макар да притежават отговарящ на възрастта им речник (71,69% е резултатността при нормативно детерминирани очаквани резултати за образователното ядро), съвкупността от компетентности за възприемане и разбиране на свързана реч е развита в недостатъчна степен (39,04%), което предполага възможни дефицити при формирането на функционалната им грамотност в предстоящото училищно образование. Под една четвърт са напълно верните отговори на задачите, проверяващи постигнатите очаквани резултати по образователни ядра Граматически правилна реч (22,81%) и Възприемане на литературно произведение (20,53%) – таблица № 3:

Таблица № 3
Резултатност по образователни ядра

Образователно ядро	Свързана реч	Речник	Граматически правилна реч	Възприемане на литературно произведение
Постигнатост на резултатите	39,04%	71,69%	22,81%	20,53%

Интерпретирането на данните от реализираната тестова диагностика според изходните съдържателни критерии, формулирани при създаването на тестовата батерия, дава по-пълна картина на получените резултати. Обобщените данни за постигнатата резултатност (въз основа на *Напълно верните отговори* от скалата за критериално оценяване) по двата основни съдържателни критерия, върху които е построен тестът – *Установяване на уменията на децата от последната възрастова група на задължителното предучилищно образование да разпознават и използват думи* и *Оценяване на уменията на децата от последната възрастова група на задължителното предучилищно образование за възприемане на свързана реч* показват сериозна разлика в уменията на проверяваните да боравят с елементите на лексикалното и на текстовото езиково равнище (таблица № 4):

Таблица № 4
Критерии за оценка на постигнатата резултатност

Критерий	Показател	Съотносими с ДОС индикатори от теста	№ на въпрос/и, проверяващ/и степента на постигането на очакваните резултати	Степен на постигнатост на очакваните резултати според критерия <i>Напълно верни отговори</i> (в проценти)
Критерий 1: Установяване на уменията на децата	1.1. Разпознаване значението на думи с абстрактно значение	1.1.1. Разпознава значението на думи с абстрактно значение	3	85,09

от последната възрастова група на задължително-го предучилищно образование да разпознават и използват думи (Средна резултатност по критерия: 71,70% - въз основа на напълно верните отговори)	1.2. Разпознаване и уместна употреба на думи за характеристика на лица, явления, предмети и др.	1.2.1. Разпознава предмети, явления, събития по описание на техни качества 1.2.2. Разпознава предмети, явления, събития по описание на техни недостатъци 1.2.3. Разпознава предмети, явления, събития чрез съпоставяне на проявени техни качества или недостатъци	1.1 4 1.4	47,37 93,86 57,89	
	1.3. Разпознаване и използване на думи за места и посоки	1.3.1. Може да посочи обект по местоположение	1.3	71,05	
		1.3.2. Може да посочи обект по описание на посоката, в която е обърнат	2	70,18	
		1.3.3 Може да посочи място по описание	5	86,84	
	1.4. Умение за разпознаване (според възможностите на детето) на явления като синонимия, антонимия, многозначност и фразеология на ниво речник	1.4.1. Разпознава синонимна двойка	7	53,51	
		1.4.2. Разпознава антонимна двойка	6	42,11	
		1.4.3. Разпознава омоними	8	91,23	
		1.4.4. Разпознава значението на устойчиви словосъчетания, използвани за обозначаване на познат обект	1.2	89,47	
	Критерий 2: Оценяване на уменията на децата от последната възрастова група на задължително-го предучилищно образование за възприемане на свързана реч (Средна резултатност по критерия: 28,75% - въз основа на напълно верните отговори)	2.1. Умения за работа с нехудожествен текст	2.1.1. Осмисля текст – инструкция	11	4,39
			2.1.2. Разпознава обект по неговото описание	9	83,33
2.1.3. Разбира предаден чрез изображение кратък сюжет			10.1	14,91	
2.1.4. Определя последователността в сюжета на кратък текст повествование			10.2	53,31	
2.1.5. Осмисля сюжетната последователност по зададени времеви опори			10.1	14,91	
2.2. Умения за възприемане на литературно произведение		2.2.1. Разпознава литературен герой по описанието му в произведението	12	5,26	
		2.2.2. Разпознава епизод от познато литературно произведение	13	9,65	
		2.2.3. Определя по илюстрации последователността в сюжета на литературно произведение	14.1	3,51	
		2.2.4. Съпоставя постъпките на герои от литературно произведение със собствения си опит	14.2	14,04	
		2.2.5. Осмисля художествеността на текста	15	70,18	

По Критерий 1: Установяване уменията на децата от последната възрастова група на задължителното предучилищно образование да разпознават и използват думи средният

резултат (на базата на праговата стойност *Напълно верни отговори*) е 71,70%. Близко три четвърти от тестираните деца са демонстрирали адекватен за възрастта си речников запас от конкретни и абстрактни по значение думи, разпознават синонимни и антонимни двойки, думи омоними, както и използвани за описание на различни обекти прилагателни имена – включително и степенувани техни форми. Усложненото с граматичен компонент условие на задачата за откриване на антонимна двойка (зад. № 6. *Открийте противоположностите! Свържете тези две картинки, които са точна илюстрация на думите **горещ** – **студен**.*) води до висок процент на затруднили се в осмислянето на морфологичната категория род на прилагателното име деца. Едва 42,11% са дали напълно верен отговор, частично верни са отговорите на 42,98%, напълно грешни и без отговор са 14,91%. Ранжирането на въпросите с най-висок дял на верните отговори по този критерий е следното: № 4 (93,86%) – разпознаване на предмет по негов недостатък, № 8 (91,23%) – разпознаване на омоними (два от дистракторите изобразяват паронимни двойки), № 1.2 (89,47%) – разпознаване на значението на устойчиви словосъчетания, обозначаващи познат обект, № 5 (86,84%) – посочване на място по описание, № 3 (85,09%) – познаване на думи с абстрактно значение. Най-ниски са резултатите на задача № 1.1 (47,37%) – разпознаване на няколко обекта по общо качество и № 6 (42,11%) – откриване на антонимна двойка с прибавен граматичен компонент за разграничаване на обектите и по род. Най-висок е процентът на напълно грешните отговори на въпрос № 7 (28,09%), където изображението не онагледява, а само обозначава възможните отговори и детето трябва да се справи единствено посредством вербализацията им от страна на педагога. Резултатът демонстрира недостатъчно развито умение за пренос на знанията в нетрадиционна задача – да се открие излишната за синонимното гнездо дума. Задачата е и своеобразна проверка на концентрацията – инструкцията изисква ограждане на конкретно посочен детайл от изображението.

Тревожно ниска е постигнатата очаквана резултатност по **Критерий 2: Оценяване уменията на децата от последната възрастова група на задължителното предучилищно образование за възприемане на свързана реч** – само 28,75% е дялът на напълно верните отговори. Анализът на факторите, довели до този резултат, трябва да започне от трудно преодолимия все още модел за превес на познавателната над компетентностната ориентация на образователния процес в предучилищното образование. Педагогическото взаимодействие най-често достига и приключва до първите две равнища от таксономията на Блум – познаване и разбиране. Затова и условията, за изпълнението на които се иска приложение на знания и умения в нова, различна от упражняваната по време на педагогическите ситуации задача, силно затрудняват децата. „Текстовата“ формулировка, изискваща рецепция и прилагане на дву- или трикомпонентно условие, в повечето случаи резултира в некоректното му изпълнение (зад. № 14.1. *Кое от децата е нарисувало правилната последователност във времето на случилото се в историята, така че първата картинка да отговаря на думите „в началото“, втората – на думите „след това“, а третата – на думата „накрая“? Начертайте ▲ (триъгълник) от лявата страна на лицето на детето, което държи верния отговор.*). Тези задачи обаче проверяват уменията на децата да изменат цялостния мисловно-речев процес по решаването на когнитивните, прагматичните и формалните аспекти на поставения на вниманието им проблем. Хронологичното подреждане на събитията от текста на Ран Босилек (вж. Приложение № 1) се оказва непосилно за тестираните – осмислянето на разликата между фабулата и сюжета в непознатия художествен текст е затруднило над 90% (83,33% са дали напълно грешен отговор, без отговор са 9,65%). Почти 50% от децата не са спазили условията на инструкцията, формулирана за едновременна проверка на три аспекта – осмисляне на сюжетната последователност по зададени времеви опори, умение за прилагане на интегративна връзка с

образователно направление „Математика“ (*Определя посоките нагоре, надолу, напред, назад, наляво, надясно*) и способност за рецепция и изпълнение на инструкции.

Компетентността на децата по отношение осмислянето и прилагането на текст – инструкция – важен индикатор за степента на овладяност на прагматичния аспект на свързаната реч и очакван резултат по образователно ядро „Свързана реч“ – се проверява чрез разнообразните условия на задачите. Формулираните в настоящия тест инструкции могат да бъдат групирани по критерия сложност според броя на съставлящите ги компоненти – опростени (едносъставни) са инструкциите за ограждане (зад. № 3, № 14.1), свързване (зад. № 6), оцветяване (зад. № 10.2), усложнени (с поне два компонента) са тези, които изискват ограждане и свързване (зад. № 12), ограждане с конкретен цвят (зад. № 1.1 – 1.4, № 11, № 15), ограждане и дорисуване (зад. № 4), поставяне на конкретен знак с допълнително указание, изискващо познаване на предлозите (зад. № 5, № 8, № 10.1, начертаване на позната геометрична фигура с конкретизиране на местоположение, изискващо познаване на посоките *ляво* и *дясно* (зад. № 14.1), рисуване на символ с конкретизирано посредством геометрична фигура местоположение (зад. № 9). Обобщеният резултат във връзка със спазеността на инструкциите показва, че в 15,96% от отговорите инструкцията изобщо не е спазена, а в 24,93% е изпълнена частично. Лаконичният анализ на тези данни задава една от посоките на експерименталната дейност – развиване на уменията за работа със словесни инструкции посредством прилагани чрез игра интерактивни техники и интегративен подход към постигането на заложените в Наредба № 5 очаквани резултати.

Така анализираният резултат позволяват следните изводи:

1. Тестът може да бъде ефективна иновативна форма не само за проверка, а и за речево развитие на децата от четвърта възрастова група на задължителното предучилищно образование, ако, от една страна, включва логически структурирани, добре прецизирани задачи от различните ядра на образователно направление „Български език и литература“, а от друга страна, предполага системна и целенасочена работа и интерактивно отработване на масово установените дефицити на децата.

2. Максимумът на невярно решените задачи е показателен за основните познавателни трудности, които изпитват децата, сведени предимно до работа с различни видове вербално и невербално изразени текстове – художествен, нехудожествен и текст – инструкция.

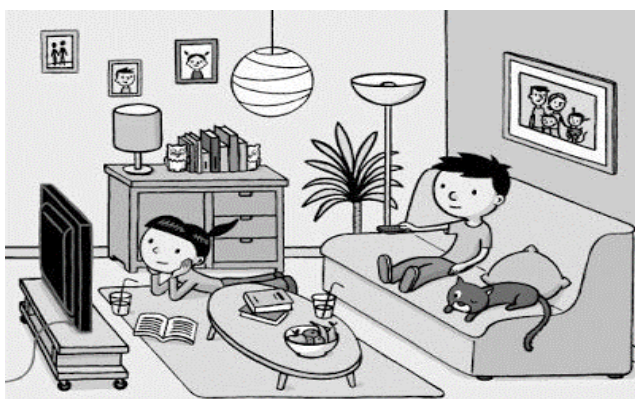
3. Факт е, че по-сложно формулираните инструкции са трудно усвоими от тестваните. Инструкцията като специфичен текст може да бъде разнообразно използвана в образователно-възпитателната практика за постигане на резултати както по едно конкретно, така и по няколко образователни направления. Перманентното активизиране на децата в изпълнението на задачи с йерархизирани по трудност инструкции развива мисловни процеси, катализатор е на логическо мислене.

4. Резултатите по задачите с повишена ниска резултатност са показателни в две отношения: първо – доколко рационално е да се използват подобни задачи в ежедневната образователна практика; и второ – в каква посока е възможно да се осъществи подобряването на формулировката на тези задачи, за да се постигне резултатност у децата в когнитивни и в комуникативни знания и умения.

5. Използването на смесени текстове и разнообразни модели на визуализация са ценен ресурс в подпомагането и на образователната, и на доцимологичната дейност с деца от детската градина.

6. До добро равнище на готовност за училище може да се достигне, когато обучителните модели се основават на контекстни дейности, прецизно и рационално включени и в тестово-оценъчните модели чрез интегративни междупредметни връзки.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЕН ТЕСТ

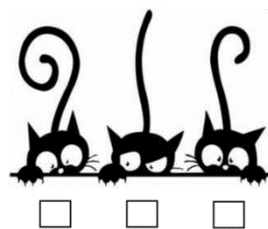

Разгледайте внимателно картинката и изпълнете задачите към нея.

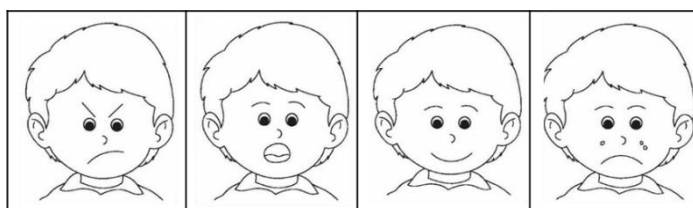
1. Оградете:

- 1.1. С червено – предметите, които могат да излъчват светлина;
- 1.2. Със синьо – домашния любимец;
- 1.3. Със зелено – книгата, която се намира на земята;
- 1.4. С жълто – портрета, на който са изобразени най-много хора.

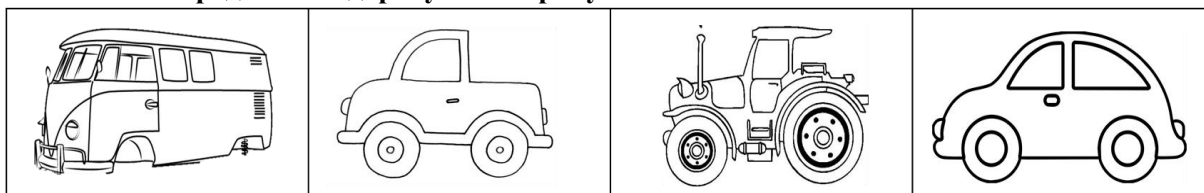
2. Лили има черно котенце. Един ден то влиза в съседния двор, където има още две черни котенца. Помогнете на Лили да открие своето коте, като знаете, че опашката му е извита наляво. Оцветете кутийката под това коте, което според вас принадлежи на Лили.

3. Какво изражение на лицето ще има дете, което в този момент се среща с човек, когото обича – ядосано, изплашено, радостно или тъжно? На кое личице от картинката ще прилича? Оградете го.

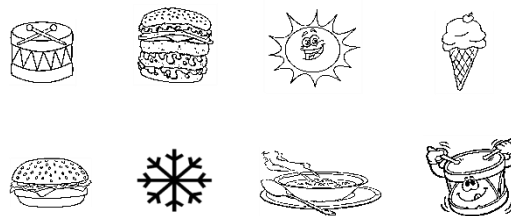

4. Едно от превозните средства не може да потегли, защото му липсват необходимите за това части. Оградете го и дорисуйте пропуснатите части.

5. Петьо е поканил приятелите от групата си в детската градина на рожден ден в дома си. Нарисувал им е картина с къщите на улицата си, но е забравил да отбележи своята. В поканите, които им е раздал, пише, че ще познаят къщата му по това, че има триъгълен покрив и е най-високата сграда на улицата. Помогнете на децата да открият къщата на Петьо, като поставите точка над тази, която отговаря на описанието в поканата.

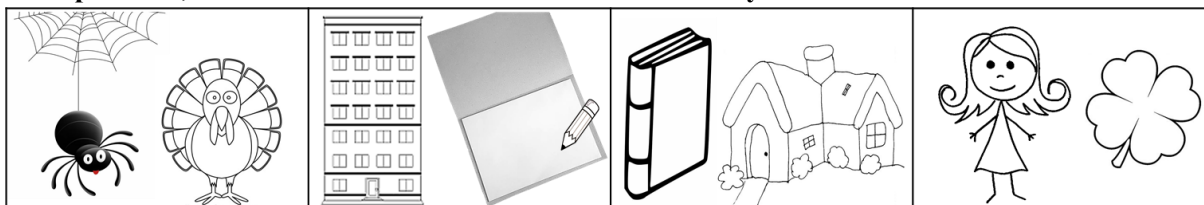
6. Открийте противоположностите!
Свържете тези две картинки, които са точна илюстрация на думите *гореща – студен*.

7. Във всяко балонче е написана по една дума, която се отнася за децата на картинката. Всички думи, с изключение на една, са близки по значение. Сега ще ви ги прочета последователно, като ви показвам балончето, в което е написана думата. Оградете детето, над което се намира балончето, съдържащо думата с различно значение.

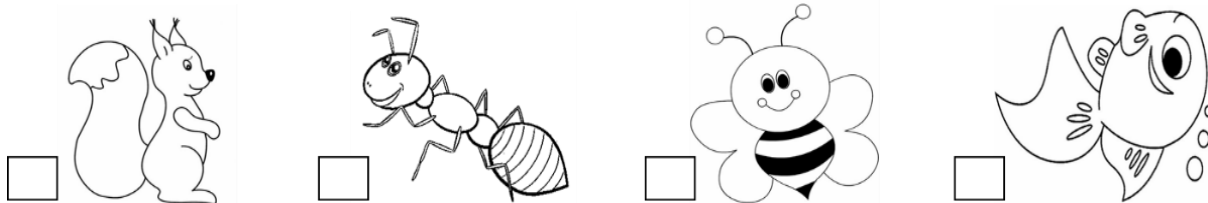
8. Разгледайте внимателно всички картинки. Сложете точка под кутийката, в която има два предмета, които могат да се назоват с една и съща дума.

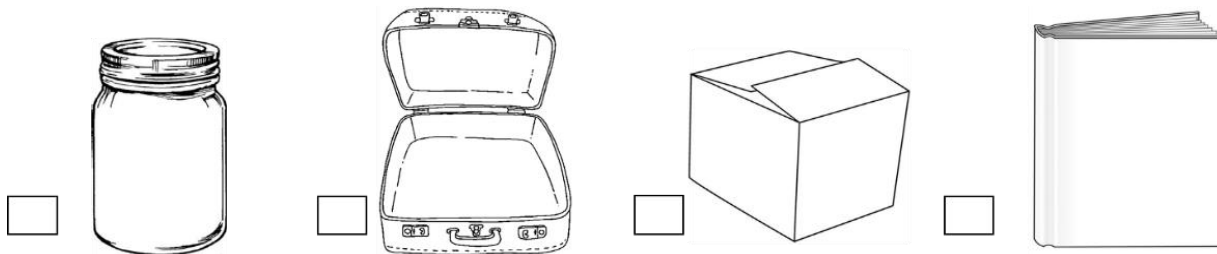
9. ПОЗНАЙТЕ МЕ!

Нарисувайте ☺ (усмивка) в правоъгълника пред изображението на описаното животно или предмет.

Аз съм малка, но много работлива. Черна съм на цвят и по цял ден събирам храна, която нося на гръб. Живея в дом под земята заедно с роднините си.

За да ме използваш, трябва да ме отвориш. Направиш ли го, се превръщам в прозорец към света.

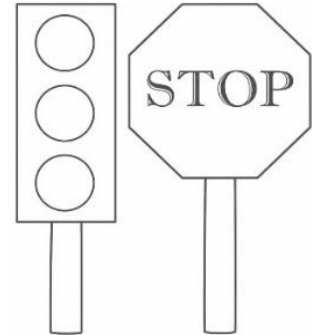
10. Разгледайте внимателно историята, разказана с картинки.

10.1. Поставете точка над картинката, която ще ви попречи да разкажете случилото се според неговата последователност във времето.

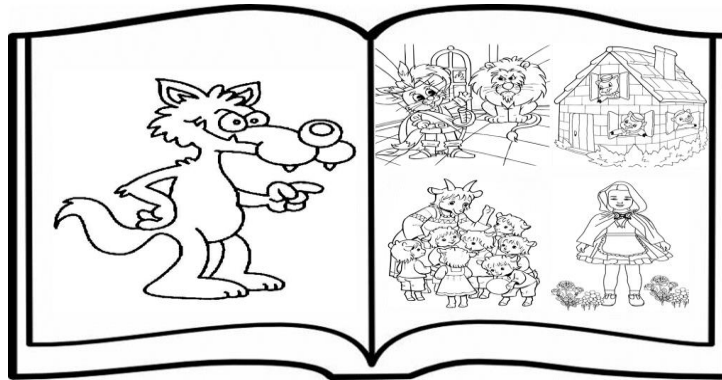
10.2. Оцветете този епизод/момент от нея, който разкрива най-ясно защо плаче детето.

11. Оградете с правилния цвят този кръг на светофара, който отговаря на показаното и от пътния знак.

12. Вълчо е герой на различни истории, в края на които обикновено е наказан за злините си или глупостта си. В коя от картинно представените четири приказки на страницата вдясно, той НЕ участва? Оградете илюстрацията ѝ и я свържете с героя.

13. Поръчали на един художник да направи илюстрации за книжка с приказката „Червената шапчица“. Разгледайте нарисваните от него картинки. В две от тях илюстраторът е допуснал грешки. Помогнете му да ги открие, като ги оградите.

14. Изслушайте внимателно приказката на Ран Босилек, която ще ви прочета.

Малкият Живко се приближава дяволито до майка си.

— Мамо, искаш ли да ти разкажа една приказка?

— Искам, сине.

— Ще се радваш ли?

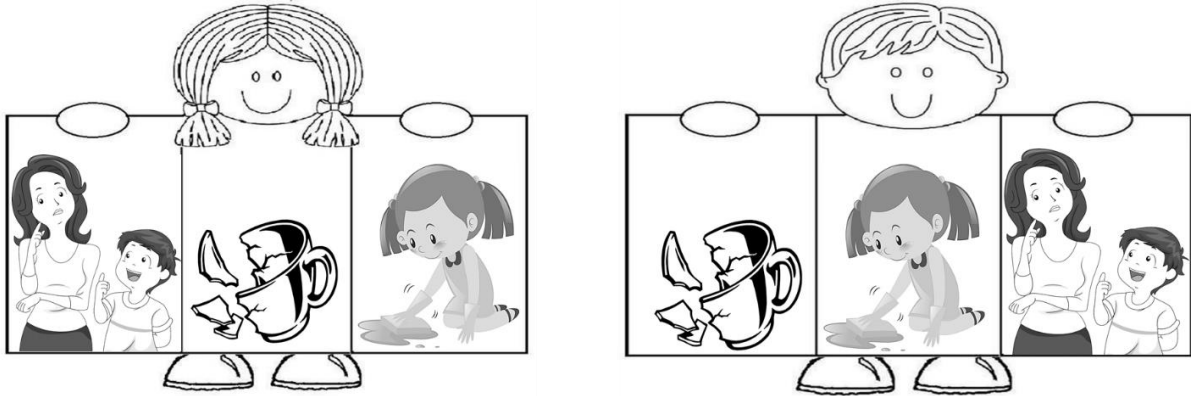
— Ще се радвам.

— Но тя е много късичка.

— Нищо, разказвай.

— Слушай! Имало едно време една хубава чаша. Тя беше гордост наша. Татко миналата седмица я купи. Но аз правих, струвах — и чашата, без да искам, счупих... Сега Ленчето разляната вода бърши и приказката свърши.

14.1. Кое от децата е нарисувало правилната последователност във времето на случилото се в историята, така че първата картинка да отговаря на думите „в началото“, втората – на думите „след това“, а третата – на думата „накрая“? Начертайте ▲ (триъгълник) от лявата страна на лицето на детето, което държи верния отговор.

14.2. Как се чувствате, докато слушате историята за разговора между Живко и неговата майка? Оградете това личице, което изразява най-точно вашето отношение.

натъжи ме

харесва ми

развесели ме

ядоса ме

15. Изслушайте внимателно стихотворението на италианския поет и писател Джани Родари „Златни думи“.

*Ти си мислиш: — Да имах
слънчев лъч за писалка,
как ли златна би светела
всяка думичка малка! —*

*Ако някой със мисъл
добричка и чиста
оттам ги измъкне
и напише на листа,*

*Но в твойта мастилничка
има думи, които,
са по-скъпоценни
от съкровище скрито.*

*те златни ще блеснат,
приятелче мило,
макар и написани
с най-черно мастило.*

Досетихте ли се кои са „златните думи“? Сега ще ви прочета няколко думи, като ви показвам облачето, в което е написана всяка от тях. Оцветете със синьо това облаче, в което според вас е написана „златна дума“.

References:

1. **Zaporozhets, A. V., T. A. Markova i dr., 1982:** Vazpitanie i obuchenie v detskata gradina. Moskva: Progres, Sofia: Narodna prosveta, s. 312.
2. **Hoyzinha, Y., 2000:** HOMO LUDENS, Sofia: Izdatelstvo „Zahariy Stoyanov“, s. 122.
3. **Zakon za preduchilishtnoto i uchilishtnoto obrazovanie:** Obn. – DV. br.79 ot 13 oktombri 2015 g., v sila ot 01.08.2016 g. Iztochnik: <https://www.mon.bg/bg/57> (Dostap na 26.03.2021 g).
4. **Naredba № 5 ot 03.06.2016 g. za preduchilishtnoto obrazovanie:** Obn. – DV, br. 46 ot 17.06.2016 g., v sila ot 01.08.2016 g. Iztochnik: <https://www.mon.bg/bg/59#N5-2016> (Dostap na 26.03.2021 g).
5. **Robinsan, K., L. Aronika, 2017:** Kreativnite uchilishta, Sofia: RAABE Bulgaria OOD, s. 132.
6. **Georgieva, S., N. Balanska, 2020:** Testat kato igra i/ili sredstvo za rechevo razvitie v podgotvitelnite grupi na detskata gradina. – V: Sbornik s dokladi ot MNK "Pedagogicheskoto obrazovanie – traditsii i savremennost" 20 – 21.11.2020, V. Tarnovo: Ay end Bi, ISSN 2534-9317, COBISS.BG-ID - 1281978852, s. 241 – 249.
7. **Georgieva, S., 2019:** Ezikovoto razvitie na detsata pri prehoda ot podgotvitelni grupi kam parvi klas – gotovnost v konteksta na priemstvenost. – V: Sbornik nauchni trudove ot nauchno-prakticheska konferentsia „Predizvikelstvata na savremieto i kachestvoto na obrazovanie“. Shumen: UI „Ep. K. Preslavski“, s. 204.
8. **Bankov, K. 2012:** Uvod v testologiyata. Sofia: Izdatelstvo „Izkustva“, s. 11.
9. **Bosilek, R., 1974:** Golemanko (Kasa prikazka). Sofia: Izdatelstvo "Narodna mladezh". Iztochnik: <https://chitanka.info/text/27733-kysa-prikazka> (Dostap na 19.12.2018 g).
10. **Rodari, Dzh., 1995:** Nebeto e na vsichki (Zlatni dumi). Sofia: IK „Kolibri“. Iztochnik: <https://chitanka.info/text/8120>(Dostap na 19.12.2018 g).